

Fond za humanitarno pravo

POD LUPOM br. 4
maj 1993.

MUSLIMANI U SRBIJI I CRNOJ GORI

Otmica putnika iz voza br. 671

SLIKA PLJEVALJA

Nakon prošlogodišnjih učestalih napada na muslimanske radnje i Čekovih barikada, potom hapšenja i suđenja četničkom vojvodi Dačeviću i članovima njegove grupe za vršenje terorističkih akcija, dolazi do smirivanja dotle izrazito napete situacije u Pljevljima. Bolji poznavaooci lokalnih prilika, mnogo su skloniji da tu činjenicu pripišu izboru Dačevića za poslanika u saveznom parlamentu i njegovom odlasku u Beograd, nego efikasnijem delovanju pravne države.

Međutim, ljudi sa kojima su predstavnici Fonda za humanitarno pravo razgovarali u Pljevljima pripisuju baš Čekovoj grupi najnovije slučajeve uznemiravanja Muslimana. Prema njihovim navodima nekolicina iz te grupe upala je 27. marta u restoran "Stari Đeram" i pod pretnjom oružja zahtevali su od vlasnika da skloni Titovu sliku, a da narednih dana zatvori kafanu zato što će od nje napraviti pravoslavnu crkvu. Prilikom odlaska napomenuli su da su na redu i druge muslimanske kafane.

Musliman S. G. je 22. aprila putovao autobusom prema rudniku "Borovica" i tom prilikom ga je bez razloga i pred drugim putnicima pretukao Jovica Laketić, svojevremeno pritvoren s Čekom Dačevićem. Pretučeni putnik je uveren da je dobio batine samo zato što je Musliman. Događaj nije prijavio miliciji zato što sumnja da bi nadležni organi nešto preduzeli.

Svakodnevicu ovog grada obeležio je i napad na medicinsku ustanovu. Krajem marta nepoznate osobe bacile su bombu na ordinaciju oralne hirurgije koja se nalazi u sklopu Doma zdravlja. Inače, direktor ove ustanove je poznati lekar muslimanske nacionalnosti.

U Pljevljima kod rođaka i prijatelja borave raseljeni bukovički Muslimani i izbeglice iz Bosne koje zbog starosti i bolesti nisu krenuli prema izbegličkim centrima u Turskoj i zemljama zapadne Evrope.

BUKOVIČKI MUSLIMANI

Područje Bukovica sastoji se od većeg broja planinskih sela poput Kovačevića, Borošića, Planjske, Bungura, Ravnih, Klakorine, Stražica, Čejrenca, Rosulja i drugih, koja zauzimaju gotovo trećinu površine opštine Pljevlja. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine tu je živelo oko 1.500 stanovnika, a 65-70 posto njih bili su muslimanske nacionalnosti. Taj izrazito zaostao i nerazvijen planinski kraj, bez izgrađenih puteva, graniči se s tri opštine u Bosni i Hercegovini - Fočom, Čajničem i Goraždem.

Sa izbijanjem rata u BiH dolazi do nesmetanih prelazaka tamošnjih paravojnih grupa i pripadnika vojske bosanskih Srba u ova pogranična sela u Crnoj Gori, kao i pozivanja meštana srpske i crnogorske nacionalnosti u rezervni sastav milicije i vojske. Muslimansko stanovništvo takvu praksu prima s velikim strahom, a osećaj nesigurnosti dodatno je pojačan učestalim premetačinama njihovih kuća i sumnjičenjima da materijalno pomažu i priključuju se "Zelenim beretkama".

Fond za humanitarno pravo

Incident u selu Bunguri 1. jula 1992, kada je grupa uniformisanih osoba pretukla šestoro meštana muslimanske nacionalnosti, opredeljuje grupu mlađih porodica da se privremeno iseli sa područja Bukovice. Početkom septembra u selo Kovačevići dolaze rezervisti Vojske Jugoslavije, sa objašnjenjem da su tu radi lične i imovinske sigurnosti stanovnika Bukovice. Česti pretresi muslimanskih kuća, fizičko maltretiranje pojedinih ljudi, oduzimanje oružja onima koji imaju dozvole za nošenje, pljačka deviza i nakita dovodi do masovnijeg napuštanja sela. U većini ostaju staračka domaćinstva da čuvaju stoku i napuštene kuće rođaka. Do kraja 1992. iz bukovičkih sela iselilo se više od 600 stanovnika muslimanske nacionalnosti.

Reorganizacija Vojske Jugoslavije i uvođenje plaćenih vojnika isključivo srpske nacionalnosti izaziva još veće nepoverenje meštana Bukovice, posebno kada među njima prepoznaju one koji su ih maltretirali kao rezervisti.

Ta vojska ne sprečava grupu pripadnika vojske bosanskih Srba koja upada 15. februara 1993. u zaseok Selište, i s obrazloženjem da ih na obližnjem brdu čeka policija iz Pljevalja, odvede pedesetšestogodišnju Ramizu, šesnaestogodišnjeg dečaka Mamka i dvadesetpetogodišnju Zlatiju Bungur sa dvoje male dece. Sledećeg dana na isti način u zatočeništvo je odvedeno još šestoro članova porodice Bungur iz sela Ravni, svi stariji od 60 godina.

O otmici bukovičkih Muslimana saznalo se tek nakon otmice Muslimana iz voza. Ministar policije Crne Gore je 6. marta na zasedanju parlamenta pomenuo da ima indicija o nestanku nekih ljudi iz Bukovice. Nekoliko dana kasnije saopštio je da je zahvaljujući izuzetnoj aktivnosti predsednika Bulatovića, Ćosića i Karadžića, od ukupno 12 otetih meštana muslimanske nacionalnosti, vraćeno šestoro, dok je protiv preostalih Republika Srpska podnela krivične prijave.

Iz Čajniča su vraćeni starci i njihove žene, svi stariji od 70 godina. U zatočeništvu se još uvek nalaze dvoje dece mlađe od pet godina, njihova majka, šesnaestogodišnji dečak i jedna žena srednjih godina. Protiv njih je takozvana Republika Srpska pokrenula krivični postupak.

Prilikom razgovora sa predstavnicima Fonda za humanitarno pravo u Pljevljima, oslobođeni ljudi su svedočili da je neka vojska došla po njih, da su tukli Sevdū Bungur dok nije pala, a da su iza kuće izveli devedesetogodišnjeg Latifa i da je on ostao da leži mrtav. Predstavnici Fonda su razgovarali sa ljudima koji zbog starosti teško mogu da opišu kuda i zašto su odvedeni. Iako kažu da su im u stanicí milicije u Čajnuču rekli da su taoci, oni ne znaju šta to tačno znači, kao što ne znaju o kakvoj su razmeni civila muslimanske nacionalnosti i Srba govorili vojni komandanti Srpske vojske, Duško i Milun Kornjača. Oni znaju da su u Čajniču ostala deca i dve žene, jedno vreme su bili zajedno u miliciji, onda su ih razdvojili, a kako kažu niko im nije rekao kuda će s njima. Plaše se povratka u selo. Kažu da je tamo loša vojska, da dolaze vojnici "iz rata" i da se brinu za napuštenu stoku.

Predstavnici Fonda za humanitarno pravo razgovarali su u Pljevljima sa slepom ćerkom koja je nakon otmice njene sedamdesetdvogodišnje majke ostala sama u kući. Prema njenim rečima, otmičari su se tog jutra predstavili kao četnici i ponovo su se vratili sledeće noći. Čula je lavež pasa i buku iz praznih komšijskih kuća. Susedi Srbi odveli su je u susedno selo Bunguri. Za vreme njenog boravka u porodici koja se o njoj brinula došli su neki vojnici, izveli domaćina i pretukli ga bez razloga. Iz straha se vratila svojoj kući, a posle nekoliko dana vojska je prebacila u Pljevlja.

Fond za humanitarno pravo

U ovom trenutku u Pljevljima se nalaze 152 stanovnika bukovičkih sela. Svi oni navode da su izbegli iz svojih sela zbog vojske koja ih maltretira i optužuje da rade za Aliju i da im je cilj da stvore Džamahiriju. Prema njihovom uverenju plaćeni vojnici, rezervisti i četnici iz Bosne naročito se agresivno ponašaju nakon izjave Šešelja da se duž graničnog pojasa prema Bosni u dubini od 30 km ne sme nalaziti nijedan Musliman.

Prema najnovijim informacijama koje je Fond za humanitarno pravo primio povećava se broj bukovičkih Muslimana koji se preseljavaju u Pljevlja. Oni koji su početkom maja izbegli iz Rosulja doneli su vest da je od zadobijenih batina umro starac Hilmo Drkenda iz sela Ukšiće, a da su vojnici maltretirali, pretukli i opljačkali još nekoliko meštana Bukovice.

DELEGACIJA U BUKOVICI

Do udaljenih muslimanskih sela u Bukovici, pre svega sela Ravni, nije stigla nijedna delegacija, a ni novinar. Na put je 17. marta krenula delegacija koju su činili predstavnici misije KEBS-a za Sandžak, SDA, humanitarne organizacije "Merhamet", lokalne vlasti iz Pljevalja, poslanik u parlamentu Crne Gore i jedan građanin iz plemena Bungur. Nakon višečasovne vožnje delegacija je stigla do sela Kovačevići. Tu su razgovarali sa predstavnicima seoske vlasti i dvojicom dovedenih meštana muslimanske nacionalnosti. Pretučeni starac nije mogao da imenuje napadače, a drugi starac nije znao zašto je svih četrnaest članova njegove porodice prešlo u Pljevlja. Reč je o ljudima u dubokoj starosti. Vojne vlasti nisu garantovale sigurnost predstavnicima misije KEBS-a u selu Ravni, navodno zbog mogućih napada muslimanskih snaga iz Bosne, tako da je delegacija odustala od obilaska pograničnih muslimanskih sela.

Prema informaciji koju su potvrdile vlasti u Pljevljima i izbegli meštani sela Ravni, Latif Bungur još uvek nije sahranjen.

DEKARE

Iz sela Dekare izbegle su poslednje tri muslimanske porodice. Nakon incidenta koji se dogodio 7. aprila njih devetoro napustilo je svoje kuće i prešlo u Pljevlja. Prema rečima svedoka događaja, tog dana oko 11 sati uveče u kuću porodice P.S. upala su dva naoružana muškarca u vojnim uniformama koji su se predstavili kao vojska Jugoslavije. Kada su utvrdili da se među Muslimanima nalazi jedan Srbin, počeli su najpre da ga vređaju, a onda su ga odveli u drugu sobu i vezali za krevet. Ukućane su ispitivali o oružju, a jedan od njih je počeo nasilnički da se ponaša prema dvadesetdvođodišnjoj devojci. Sprečio ga je drugi vojnik tako što je uspeo da odvoji napadača od devojke i da mu oduzme pušku. Kada je taj vojnik doviknuo prestrašenim ljudima da beže, oni su sa komšijom Srbinom iskočili kroz prozor i razbežali se po selu. Sutradan su na poziv komšija stigli vojnici iz komande. Njihov komandant je napravio zapisnik i prisutnima rekao da će obavestiti miliciju u Pljevljima. Prema navodima svedoka u stanici milicije u Pljevljima savetovano im je da zbog lične sigurnosti ne govore o incidentu.

Predstavnici vojnih i civilnih vlasti tvrde kako zbog rata u BiH nisu u stanju nikome garantovati sigurnost u Bukovici, ni Srbima ni Muslimanima, ali da nema stvarnih razloga za iseljavanje.

Fond za humanitarno pravo

OTMICA PUTNIKA IZ VOZA br. 671

Voz broj 671 saobraća prugom Beograd-Bar i prolazi preko dela teritorije Bosne i Hercegovine koji je pod kontrolom bosanskih Srba. Tog dana, 27. februara, krenuo je iz Beograda sa zakašnjenjem. Vozom je putovala i grupa naoružanih ljudi u maskirnim uniformama na kojima su se videla razna četnička obeležja. Voz je nasilno zaustavljen na bosanskoj teritoriji, u selu Štrpci. Sačekala ga je grupa naoružanih ljudi u maskirnim uniformama. Ušli su u voz i zajedno sa vojnicima koji su putovali iz Beograda izabrali najmanje 19 putnika i odveli ih u nepoznatom pravcu.

Na osnovu podataka o nacionalnoj pripadnosti otetih ljudi pouzdano se može reći da su namerno izdvojeni Muslimani. S obzirom na to da su napadači namerno propustili Muslimana čiji je lični dokument izdat u Priboju, moglo bi biti tačno da su meta bili Muslimani iz drugih delova Srbije i Crne Gore. Među oteetim ljudima je i jedan Hrvat. Realno je pretpostaviti da je izabran kao pripadnik nesrpske nacionalne zajednice. Osmoro ljudi je imalo lične karte izdate u Prijepolju, a ostali dokumenta iz Bijelog Polja, Podgorice, Bara, Ivanograda... Iako niko od svedoka ne pominje da su otmičari pitali žrtve gde rade, činjenica je da je većina otetih bila zaposlena u beogradskim preduzećima.

Oteti su sledeći ljudi:

1. Esad Kapetanović, 19 godina, zaposlen u preduzeću "Rad" - Beograd
2. Iljaz Ličina, 43 godine, zaposlen u preduzeću "Ratko Mitrović" - Beograd
3. Fehim Bakija, 43 godine, zaposlen u preduzeću "Planum" - Beograd
4. Šećo Softić, 48 godina, zaposlen u ZGP - Beograd
5. Rifet Husović, 26 godina, zaposlen u Bijelom Polju
6. Senad Đečević, 16 godina, učenik iz Bara
7. Ismet Babačić, 30 godina, zaposlen u preduzeću "Val strit" - Podgorica
8. Halil Zupčević, 49 godina, izbeglica iz Trebinja
9. Adem Alomerović, 59 godina, zaposlen u "Raketi" - Prijepolje
10. Rasim Ćorić, 40 godina, zaposlen u "Limci" - Prijepolje
11. Fikret Memović, 40 godina, zaposlen u ŽTP - Beograd
12. Fevzija Zeković, 54 godine, vlasnik radnje u Kraljevu
13. Nijazim Kajević, 30 godina, zaposlen u pošti - Priboj
14. Muhedin Hanić, 27 godina, zaposlen u preduzeću "Zmaj" - Beograd
15. Safet Preljević, 22 godine, zaposlen u privatnoj radnji - Beograd
16. Džafer Topuzović, 55 godina, zaposlen u preduzeću "Planum" - Prijepolje
17. Jusuf Rastoder, 45 godina, zaposlen u Beogradu
18. Zvezdan Zuličić, 23 godine, student, izbeglica iz Sarajeva
19. Tomo Buzov, vojni penzioner, Beograd
20. Neidentifikovani čovek iz Sjenice

Prema navodima S. A., koji je stigao kući zahvaljući snalažljivim prijateljima. sve je počelo neuobičajenim nastupom konduktera. Po izlasku voza iz Beograda krenuo je u pratnji dva milicionera da pregleda putne karte i tom prilikom je na njima upisivao imena putnika, navodno zbog šverca. U hodniku je bilo dosta ljudi u vojnim uniformama. Desetak minuta pre zaustavljanja voza vojnici su se uzmuvali, išli su gore-dole po hodniku. Kada je voz stao trojica su se našla ispred kupea u kojem je sedeo S.A. Jedan vojnik je pokupio lična dokumenta putnika i prozvao prvog Muslimana. Predao ga je

Fond za humanitarno pravo

drugom vojniku. Nastupila je neka gužva u hodniku. U tom trenutku prijatelj S.A. je povikao na vojnika "vрати nam naše lične karte" i pružio ruku da ih uzme. Čula se vriska žene i zvuk udaraca iz drugog kupea. Valjda je to zbunilo otmičara i vratio je lične karte. S.A. je ispred voza video kamion u koji su vojnici ubacivali izvedene putnike.

Neposredno posle otmice, jedan od visokih funkcionera u miliciji regije izjavio je da su uspostavljeni kontakti s vojnim i civilnim organima bosanskih Srba i da je od njih zatražena pomoć u rasvjetljavju ovog slučaja.

U roku od nekoliko dana visoki državni funkcioneri nekoliko puta su dolazili u Prijepolje. Jednom su razgovarali sa članovima porodica otetih putnika i građanima, a drugi put su razgovarali isključivo sa predstavnicima lokalne vlasti i imali vremena samo da posete piceriju "Fontana".

U Prijepolju je formiran Odbor za koordinaciju sa vlastima od 9 članova muslimanske nacionalnosti. Organizovano je nekoliko građanskih protesta. Delegaciju Odbora primili su predsednici Srbije i Crne Gore.

Polovinom marta Slobodan Milošević je posetio Prijepolje i tom prilikom je obećao da će državni organi preduzeti sve potrebne mere da se rasvetli slučaj a počinioci dela kazne.

Porodice otetih ljudi obraćale su se lično i apelima najvišim civilnim organima vlasti u Srbiji i Crnoj Gori. Najpre su ih primali visoki funkcioneri, zatim šefovi kabineta i službenici, a onda su svi postali jako zauzeti.

General Mladić, komandant vojske bosanskih Srba, na konferenciji za štampu u Beogradu 9. aprila, na pitanje novinara: "Šta je sa otehim ljudima u Štrpcima?", odgovorio je: "Postoji mogućnost da je to vešta igra destruktivnih muslimanskih snaga sa prostora SR Jugoslavije koje na takav način žele da nametnu svoje prisustvo u javnosti. Taj se problem istražuje i rezultati istrage, kad bude okončana, biće saopšteni javnosti."

Radovan Karadžić, vođa bosanskih Srba, članu porodice jednog od otetih putnika nagovestio je da su otmičari paravojna grupa koja nije pod kontrolom regularne vojske.

Iz više nezvaničnih izvora Fond za humanitarno pravo saznaje da je u vezi sa ovom otmicom pritvoren Milan Lukić, komandant paravojne srpske formacije iz Bosne. Isti izvori navode da je u zatvoru držan dva dana, a da je oslobođen zbog pretnji njegovih vojnika da će minirati prugu Beograd-Bar.

Fond raspolaže protivrečnim informacijama o sudbini nestalih putnika. Prema nekim, otehi se nalaze u jednom stovarištu koje je pre rata pripadalo JNA, u selu Musići, na putu između Rudog i Višegrada. Navodno, biće razmenjeni za srpske ratne zarobljenike. Druge informacije kazuju da su otehi ljudi odmah likvidirani.

Ko je Milan Lukić, komandant paravojne grupe koja je navodno izvršila otmicu putnika iz voza 671?

Milan Lukić je hapšen i u vezi sa otmicom sjeverinskih Muslimana. Tom prilikom ministar policije Srbije najpre potvrđuje da je Lukić uhapšen "u vezi sa otmicom meštana Sjeverina", a destak dana kasnije ministarstvo policije daje obrazloženje da nema pravnih razloga za njegovo zadržavanje u

Fond za humanitarno pravo

zatvoru jer je dokazano "da se našao sa oružjem na teritoriji Srbije zato što je zadužen za naoružanje u vojsci druge države".

Prema podacima kojima raspolažu međunarodne organizacije za ljudska prava i na osnovu izjava nekih svedoka, ima indicija da je Lukićeva grupa počinila veći broj zločina prema civilnom stanovništvu u Višegradu. Navodi se da su Lukić, Jovan Planojević i izvesni Momir ubili 22 civila muslimanske nacionalnosti 18. juna 1992, na mostu u Višegradu. Civile su prethodno mučili na najsiroviji način: muškarce su vezivali za automobile koje su onda vozili ulicama, a nekoliko dece bacili su preko mosta pucajući u tela koja su padala. Prema istim izvorima Lukić je, navodno, učestvovao u spaljivanju 60 civila u Pionirskoj ulici kojima je prethodno obećan bezbedan prolaz do sela Olova.

DRUGA OTMICA IZ SJEVERINA

Šestog aprila ove godine Hasan Mujović i Mustafa Polimac došli su iz Priboja u Sjeverin da obiđu svoje kuće iz kojih su se iselili nakon otmice 17 suseda. Mustafa se nalazio ispred njegove kuće kada su naišla četvorica naoružanih ljudi u maskirnim uniformama i sa maskama na licu. Bez razloga su ga napali. Na njegovo zapomaganje istrčao je sused Hasan. Napadači su se okrenuli pridošlici. U tom trenutku Mustafa je neometano pobegao u kuću i kroz prozor izišao na put prema šumi. Skrivao se neko vreme, a onda je izišao na kontrolni punkt, sačekao smenu milicionera i policijskima autom je stigao u Priboj. Hasanu Mujoviću gubi se svaki trag. Porodica je rasturena. Žena je na psihijatrijskom lečenju, a sedmoro dece kod rođaka i prijatelja u Priboju.

U vezi s ovim slučajem Fond za humanitarno pravo obraćao se policijskoj stanici u Rudom, koji je pod kontrolom bosanskih Srba, i dobio informaciju da imaju obaveštenje o tom slučaju, ali da nisu nadležni za sigurnost građana na teritoriji druge države.

NAMERNI NAPAD NA MUSLIMANE U NIKŠIĆU

Početak maja nepoznate osobe izvršile su oružani napad na tri muslimanske kuće u ulici Rada Kneževića. Pucnjava je otpočela iza ponoći. Najpre se pucalo na kuće Alja Cirkovića i Envera Kojića, koje se nalaze jedna do druge, a onda stotinak metara niže na kuću Gana Cirkovića. U trenutku napada u kućama su se nalazile porodice sa osmoro maloletne dece. Nisu povređeni. U kućama je izbrojano više od 50 rupa od metaka. Između ovih kuća nalaze se kuće u kojima žive srpske porodice. Nijedna nije taknuta. Istraga je u toku.

Na osnovu podataka prikupljenih i istraženih na terenu Fond za humanitarno pravo ukazuje na činjenicu da je više od 800 bukovičkih Muslimana primorano da napusti svoje kuće i sela zbog nasilničkog ponašanja pripadnika Vojske Jugoslavije i nasilja koje neometano provodi vojska bosanskih Srba u pograničnom području Crne Gore prema Bosni.

Brine saznanje da je među pripadnicima Vojske Jugoslavije koji "obezbeđuju" bukovičko područje rašireno uverenje da su Muslimani pripadnici neprijateljskog naroda koji ratuje protiv Srba.

Posebno zabrinjava činjenica da crnogorska vlast i javnost u Srbiji i Crnoj Gori ćutke prelaze preko zločina koji su izvršili pripadnici vojske bosanskih Srba kada su neometano ušli na teritoriju druge države i kao taoce uzeli starce, žene i maloletnu decu.

Fond za humanitarno pravo

Zabrinjavajuće deluje činjenica da ljudi nestaju iz kuća, autobusa i voza i da o njihovoj sudbini i mogućim izvršiocima dela, ni posle nekoliko meseci, nema zvaničnih vesti.

Fond za humanitarno pravo zahteva od vlasti u Srbiji i Crnoj Gori da porodicama otetih ljudi i javnosti predoče činjenice u vezi sa hapšenjem i oslobađanjem Milana Lukića, vođe srpske paravojne grupe iz Bosne i sudbinom sjeverinskih Muslimana i putnika iz voza 671.